

ФІЛОСОФІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНОЗНАВСТВА

Україна має свою багату історію, впродовж якої витворювалися високі зразки матеріальної та духовної культури. Філософія ж, особливо в культурній традиції нашого народу завжди була насамперед таким типом духовної діяльності, де з'ясовувалися межі людського життя, давалися відповіді на питання, яке становить сенс буття людини. Тому вивчення історії філософії має чи не найбільший стосунок до сфери, де відтворюється дух нації.

У цьому розумінні історії філософії належить відповідальне місце в комплексі наук, покликаних реалізувати відродження духу українського народу. Саме така відповідальна місія покладена на представників історико-філософського українознавства. Це спонукає до критичного переосмислення набутку попередніх поколінь учених, що працювали на ниві вивчення філософської думки України. Були в цій історії злети і падіння. Про це добре зазначив С.Єфремов. Він, зокрема пише: „Усе розгубив український народ на довгому й важкому шляху своєму до теперішнього становища: політичну самостійність і економічний достаток, своє право й освіту, свої закони й суд, свою школу й інтелігенцію...Ім'я навіть своє втратив у безупинній боротьбі за національну індивідуальність, зробився народом без прізвища” (Єфремов Сергій. Історія українського письменства (від початків до М.Костомарова). – Мюнхен, 1989. – Т. 1. – С. 10.

Зрозуміло, що вигідне географічне положення України, її багаті природні ресурси завжди викликали зазіхання на неї більш сильних і мілітарно організованих сусідів, які заярмлювали, колонізували її, намагалися стерти в пам'яті народній усе українське, позбавити української мови, культури, перетворити український народ на манкуртів і яничар. Цьому сприяли різноманітні концепції етногенези східних слов'ян, які склали етнічну основу української нації. Основні з них – яфетська, іранотуркська, сармато-скіфсько-гунська, норманська, кельтська тощо. (коротка їх характеристика дається у навчальному посібнику Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій. – К.: Вища школа, т-во „Знання”, КОО, 1999. – 543 с.).

Варто підкреслити, що підвищення інтересу до минулого завжди спостерігається на крутих зламах історії. Тому, що минуле тисячами ниток пов'язане із сучасним. А це означає, що необхідно постійно, а не час від часу повертатися до цього духовного фундаменту, хоча робити це можна в різний спосіб. Так, одні спираючись на філологічність студії, знаходять спільні слова або їх корені в тих чи інших мовах, узагальнюють це і роблять висновки про спільність походження народів. Другі йдуть шляхом пошуку винятків, специфічності та самобутності шукаючи їх в минулому, і вимагають

повернення до нього. Треті, змінивши систему цінностей, виключно орієнтуються на діаспору, вважаючи, що тільки вона є носієм української душі та української культури, а в царині політики й економіки закликають орієнтуватися тільки на захід.

Необхідно визнати той факт, що ми живемо на своїй землі автохтонно задовго до яфета, гунів, сарматів, скіфів, варягів, „старших братів”. На переконливу думку деяких дослідників тривалість цієї осілості є як мінімум 7 тисяч років (Див. Петров В. Походження українського народу. – К., 1992). Найбільш типовими ознаками нашої ментальності вважаються: емоціональність і сентиментальність, чутливість та ліризм, відчуття краси, працелюбство, любов до рідної землі і своєї вітчизни, неспокій і рухливість, індивідуалізм та почуття свободи, волелюбність, майже культова гостинність тощо (Див. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К.: 1992. – С. 10; Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К., 1992. – С. 64).

Об’єктом вивчення історії філософської думки в Україні є не лише досягнення науково-філософського пізнання, що здобувалось в українській культурі, а й сукупність філософського значимих ідей, які у знятій формі відображались у всіх сферах духовної творчості народу (Див. Історія філософії на Україні. – К.. 1987. – Т. 1.).

Історія національної культури невід’ємна від розвитку філософії, що завжди виконує функцію самоусвідомлення культури, виражає дух нації, втіленої в культурі.

Об’єктивно, історично філософія розвивалась впродовж віків як особлива сфера духовної діяльності людини, спрямована спершу на усвідомлення граничних підстав людського буття, кола смисложиттєвих проблем. Саме це визначає неповторне обличчя власне філософії серед загального здобутку людської духовної та інтелектуальної діяльності. Проблеми життя і смерті, свободи, необхідності, щастя, визначення сутності людини й міри її можливостей, досягнення людиною своєї мети у цьому світі. Тому питання, що визначають зміст духовного життя людини, народу, нації – ось коло філософських проблем, що відокремлюють специфіку цієї галузі духовної діяльності людства.

Тому внутрішньо суперечливою і, одночасно, повчальною виглядить сармато-скіфсько-гунська концепція етногенези східних слов’ян, які склали етнічну основу української нації. Новітні артефакти об’єктивно зумовлюють необхідність перегляду не просто історії скіфів, Боспорського царства, але й етнічних особливостей пращурів, їх загальної культури, духовних потреб, філософської (хоч і не усвідомленої) орієнтації, військових можливостей, територіального простору тощо. Археологія (у тому числі й підводна) стимулює адекватність попередніх свідчень дійсному стану речей, здатна активізувати наукові пошуки у різних сферах життя попередників, якими б віддаленими від сучасності вони не були.

Варті уваги у цьому плані висновки істориків про те, що гети-прабуковинці, як і скіфи, анти, тиверці. Римляни дали світові поетів – Горація, Вергілія, Овідія. Овідій здебільшого відомий як „співець любові, співець богів”

(Пушкін). Феофраст – „батько ботаніки”. Невеликі фрагменти про медицину Роксолани є у вторих грецьких письменників, зокрема у Апполонія Родоського, Страбона, Лукіано Самосатського, Секста Емпірика, Галена, Полієна, Діогена Лаертського, Орібазія.

Пліній Старший вважається джерелом знань про далеке минуле нашого краю, доповнює „Географію” Птолемея. Самостатський пише про Токсаріса – лікаря, мудреця, який називав Україну „краєм німерійців”. Скіфського царевича Анахарсіса, великого мудреця і вченого зараховано до семи мудреців світу. Геродот описав кілька типів скіфів. Одні з них – „скіфи-орачі”. Придністров’я, Причорномор’я, Придніпров’я.

Всесвітньовідомі, виставлені в Ермітажі скіфські древності VII-IV ст. до н. е. чудові вироби з бронзи, золота, срібла знайдені в могильниках зазначених територій. Як нащадки сосанідів вони мали свою медичну культуру, підкорили землеробські племена і стали предками слов’ян.

Історики-фальсифікатори жодним словом не згадують дослав’янський період (ціле 1000-ліття), в якому відбулися чотири найважливіші історичні події: 1) похід Дарія (перського короля проти Скіфії-України); 2) похід О.Македонського; 3) напад римлян; 4) мандри Геродота по Україні. Геродот у своєму описі Дарієвого походу (513 р. до н. е.) і краю Скіфії-України два перші точні відомості про гетів називав їх „найправеднішими і найхоробрішими серед траків” (Геродот. История. Переклад Ф.Г.Міщенко. – Т. I-II. – М., 1886, 1886. – С. 85).

Згадуваний мудрець, науковець, поет Анахарсіс, який жив у добу Солона, об’їхав увесь світ, застосовував знання у скіфів. Греки зараховували його до своїх богів. Завдяки Токсарісу і Анахарсісу в Україні (Скіфії) стала відома медицина стародавнього світу. Названі праслов’янські мудреці діяли задовго до утворення грецьких держав.

Уродженець наших земель лікар-жрець Абаріс, учень Піфагора знав медицину, припинив спалахи чуми у Спарті, місті Кнососі на острові Крит. Це підтверджують буковинські старожитності (вироби із золота, уламки чорнолакованого посуду, прикраси зі скла та дорогоцінних металів у селах Ленківці, Оселівка, Молодово, Василів).

Саме у цьому розумінні філософію можна розглядати як сферу, де реалізуються потреби самопізнання духу народу, усвідомлюються найзагальніші духовні потреби людини, нації, народу в тому числі й українського.

Література

1. Геродот История. Переклад Ф.Г.Міщенко/Геродот. – Т. I-II. – М., 1886.
2. Єфремов С. Історія українського письменства (від початків до М.Костомарова) / С.Єфремов. – Мюнхен, 1989. – Т. 1.
3. Історія філософії в Україні. – К., 1987. – Т. 1.

4. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Є.Маланюк. – К. 1992.
5. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій. – К. Вища школа, т-во „Знання”, КОО, 1999. – 543 с.
6. Петров В. Походження українського народу / В. Петров. – К., 1992.
7. Чижевський д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – К., 1992.